

Reference

1. Avtorski pedahohichni tekhnologii v osvitno-vykhovnomu seredovishchi vyshchoi shkoly [Original pedagogical technologies in the educational and educational environment of a higher school]: kolekt. monohrafiia / za red. Akimovoi O. V., Kaplinskoho V. V. Vinnytsia, TOV «Niland LTD». 2015. 180 s.
2. Akimova O. V., Kaplinskyi V. V., Khamska N. B. Metodichni rekomendatsii do kompleksnoho ekzaminu dlia studentiv spetsialnosti «Pedahohika vyshchoi shkoly» osvitno-kvalifikatsiinoho rivnia mahistra [Methodological recommendations for the comprehensive exam for students of the specialty "Pedagogy of the higher school" of the master's educational and ication level]. Vinnytsia: TOV «Firma «Planer», 2015. 49 s.
3. Asauliuk I., Kaplinskyi V. Rol i mistse navchalnoi dystsypliny «Osnovy vykhovnoi diialnosti vchytelia fizychnoi kultury» v systemi pidhotovky spetsialista z fizychnoho vykhovannia [The role and place of the educational discipline "Fundamentals of the educational activity of a physical culture teacher" in the system of training a specialist in physical education]. Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii: zb. nauk. prats. Vyp.18.T.1. Vinnytsia, 2014. S.14 – 21.
4. Burhin M. S., Honcharenko S. U. Metodolohichniy riven praktychnykh zadach pedahohiky [Methodological level of practical tasks of pedagogy]. Fylosofska y sotsiolohichna dumka. 1989. №4. S. 3-12.
5. Haluziak V.M. Pedahohika: navchalnyi posibnyk [Pedagogy: study guide]/ V.M. Haluziak, M.I. Smetanskyi, V.I. Shakhov. – 3-ye vyd., vypr. i dop. – Vinnytsia: DP «Derzhavna kartohrafichna fabryka», 2006. – 400 s.
6. Damzin O. V. Osnovni napriamky doslidzhennia problemy osobystisno-profesiinoho stanovlennia maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury (kin. KhKh – poch. Kh1 stolittia) v konteksti sohodennia [The main directions of research into the problem of personal and professional development of future teachers of physical culture (late 20th - early 11th centuries) in the context of today]. Achievements of 21st Century Scientific Community: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference, September 14-15, 2023. FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine.R.147-150.
7. Kaplinskyi V. V., Damzin O. V. Metod vykhovnykh sytuatsii u moralno-etychnomu stanovlenni maibutnoho vchytelia fizychnoi kultury [The method of educational situations in the moral and ethical formation of the future teacher of physical culture]. Ukrainska polonistyka. Tom 21. № 1 (2023). Zhytomyr. Bydgoszcz. 2023.
8. Kaplinskyi V. V. Osnovni strukturni komponenty zmistu osvity v konteksti formuvannia zahalnopedahohichnoi kompetentnosti suchasnoho pedahoha [The main structural components of the content of education in the context of the formation of general pedagogical competence of a modern teacher]. Naukovi zapysky VDPU im. M. Kotsiubynskoho. Ser. Pedahohika i psykholohiia. 2016. Vyp. 44. S. 49– 55.
9. Kaplinskyi V. V., Asauliuk I. O. Osnovy vykhovnoi diialnosti vchytelia fizychnoi kultury [Basics of educational activity of a physical culture teacher]: navchalnyi posibnyk. Vinnytsia: PP «TD «Yedelveis i K», 2014. 294 s.
10. Kaplinskyi V. V. Yakist pidruchnykiv i posibnykiv yak vazhlyvyi chynnyk profesiinoho stanovlennia maibutnoho vchytelia v protsesi zahalnopedahohichnoi pidhotovky [The quality of textbooks and manuals as an important factor in the professional development of a future teacher in the process of general pedagogical training]. Naukovi zapysky VDPU im. M. Kotsiubynskoho. Ser. Pedahohika i psykholohiia. 2018. Vyp. 53. S. 100 – 107.
11. Kaplinskyi V. V. Systema profesiinoho stanovlennia maibutnoho vchytelia v protsesi zahalnopedahohichnoi pidhotovky u pedahohichnykh universytetakh [The system of professional development of the future teacher in the process of general pedagogical training in pedagogical universities]. Avtoref. dys. d-ra ped. nauk. Vinnytsia, 2019. 40s.
12. Materialy iz fodu laboratorii pedahohichnoi maisternosti Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho [Materials from the fod of the Laboratory of Pedagogical Mastery of Mykhailo Kotsyubynsky Vinnytsia State Pedagogical University]. <https://www.facebook.com/100051488271887/videos/314571876935752>
13. Orlov V. Profesiine stanovlennia osobystosti pedahoha u vymirakh klasychnoi metodolohii [Professional formation of the teacher's personality in the dimensions of classical methodology]. Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika. 2014. № 8. S. 103-111.
14. Husserl E. Formale und Transzendente Logik. Halle, 1999. P. 171.

УДК 378+37.004

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2024-77-43-53>

НАЗАРІЙ НАУМЕНКО

<https://orcid.org/0000-0003-0857-8811>

vasilevskyi94@gmail.com

викладач кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії
Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

СТВОРЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

У статті аналізуються шляхи створення інтегрованого освітнього простору на засадах змішаного навчання як способу раціональної побудови гнучкої системи освітнього процесу у вищій школі. З опертям на наукові джерела розглянуті витоки інтегрованого підходу до навчання. Акцентовано увагу на

позитивних аспектах інтеграції у процесі навчання: осмислення системи та логіки предмета і тих взаємозв'язків, що існують між окремими темами та питаннями; широкий погляд на явища і проблеми; усунення дублювання матеріалу; утворення цілісної системи поглядів. Сформульоване поняття «інформаційне (освітнє) середовище, створене на засадах змішаного навчання»: це комплекс компонентів, що забезпечують системну інтеграцію засобів інформаційних технологій (засоби комунікації – електронна пошта, дошка оголошень, вебінари, форуми; створення онлайн-контенту з предмету; телекомунікаційні засоби випробування та оцінювання в режимі онлайн; мультимедійні середовища; кейс-технології), педагогічних технологій з інформаційною системою управління освітнім процесом з метою підвищення його ефективності. Розкриті ключові положення організації сучасного освітнього процесу в педагогічному університеті в інтегрованому на засадах змішаного навчання інформаційному середовищі. Інтегроване освітнє середовище є системою, в якій з метою врахування мотивації студентів, оптимальності поєднання форм та методів навчання, забезпечення високої якості освітнього процесу, одночасно представлені традиційне навчання, кейс-навчання, мережеве навчання. На основі аналізу літературних джерел розкрито зміст понять «освітня інформація», «освітні технології», «інформаційні технології», «інформаційне забезпечення», «інформаційні ресурси». Проаналізоване особливе значення в створенні інтегрованого освітнього простору інформаційних технологій як сукупності методів, засобів, прийомів, що забезпечують ефективну діяльність завдяки програмним, апаратним та програмно-апаратним обчислювальним комплексам.

Ключові слова: «інтегроване освітнє середовище»; «змішане навчання»; «майбутні вчителі»; «освітні технології»; «інформаційні технології».

NAZARII NAUMENKO

Teacher of the Department of Musicology, Instrumental Training and Choreography,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University
Ostrozkyi Str., 32, Vinnytsia

THE CREATION OF INTEGRATED EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS A PEDAGOGICAL CONDITION OF FUTURE TEACHERS' PREPARATION FOR THE ORGANIZATION OF BLENDED LEARNING

The article describes the ways of creation of integrated educational space on the basis of blended learning as a method of rational formation of flexible system of educational process in high school. According to scientific resources the sources of integrated approach to education are explained. The main attention is drawn to positive aspects of integration in the process of education: the realization of the system and logics of the subject and those interconnections which exist among separate topics and issues; broad interpretation of phenomena and problems; elimination of material duplication; the creation of the whole system of opinions. The term "information (educational) environment based on the principles of blended learning" is proclaimed: it is a complex of components which provides systematic integration of information technologies means (means of communication – e-mail, notice boards, webinars, forums; the creation of on-line content on the subject; telecommunication means of testing and estimation on-line; multimedia environments; case-technologies), pedagogical technologies with information management system of educational process with the aim of increasing its efficiency. Key principles of the organization of modern educational process at a pedagogical university in integrated information environment based on the principles of blended learning are described. Integrated education environment is a system in which traditional, case- and network education are simultaneously presented and students' motivation, optimality of combination of forms and methods of education, provision of high-quality educational process are taken into consideration too. On the basis of scientific resources analysis the contents of the terms "educational information", "information provision", and "information resources" are explained. The special meaning of information technologies in the creation of integrated education environment as a complex of methods, means, approaches which provide efficient activity with the help of program, apparatus and program-apparatus calculating complexes is analyzed.

Key words: «integrated education environment»; «blended learning»; «future teachers»; «education technologies»; «information technologies».

Ознакою нашого часу є кардинальні зміни, що відбуваються в сфері побудови освітнього процесу в закладах освіти всіх рівнів. Ефективне розширення та вдосконалення змісту освітнього процесу відбувається за рахунок використання педагогічних технологій, що дозволяють змінювати характер взаємодії суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності. Використання сервісів мережі Інтернет для проведення інноваційних форм аудиторних занять, регулярного сприяння студентам в їх роботі шляхом здійснення консультацій, впровадження різних видів поточного та проміжного контролю, – все це гарантує високий рівень професійної підготовки майбутніх фахівців.

Сутність освітнього процесу полягає в різнобічній підготовці викладачем майбутніх фахівців до самоосвітньої діяльності, що може тривати все життя. Таким чином, найбільш конкурентноздатними на освітньому ринку є технології, в основу яких покладене використання комп'ютерної техніки і засобів телекомунікації, оскільки електронні ресурси, що створюються в освітньому середовищі закладу вищої освіти, полегшують інформаційний обмін, забезпечують вільний доступ до результатів новітніх наукових досліджень. Такий напрям розвитку освітніх

технологій і засобів навчання можна розглядати як кроки до інтеграції української освіти і науки у глобальний інформаційний простір.

Вирішення цього питання лежить в площині інтеграційних процесів, що характеризують освіту, побудовану на засадах змішаного навчання, стратегічною функцією якої є становлення та саморозвиток студентів як майбутніх професіоналів. Необхідною і достатньою умовою досягнення освітою цих прогресивних характеристик є органічне поєднання нових форм професійної підготовки, що робить своєчасним постановку завдання раціональної побудови гнучкої системи освітнього процесу у вищій школі з урахуванням специфіки змішаного навчання.

У контексті дослідження, присвяченого обґрунтуванню теоретичних засад створення інтегрованого освітнього середовища на засадах змішаного навчання з метою якісної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, звернімося до поняття інтеграція. Розглядаючи це поняття з погляду педагогічних явищ і процесів, не можливо не торкнутися таких суміжних понять, як система, системність, цілісність.

Аналіз філософського визначення понять «інтеграція», «інтеграція науки та наукових знань» показує, що вчені для характеристики цих понять використовують терміни «система», «зв'язки», «цілісність», «елементи», «компоненти», привнесені з теорії систем. У Тлумачному словнику з інформаційно-педагогічних технологій поняття інтеграції потрактовується як «момент розвитку, який полягає у поєднанні розрізненого в ціле [11, с.7]. У Філософському енциклопедичному словнику акцентується увага на визначальній функції інтеграції як процесі поєднання окремих частин системи в ціле [31].

В «Українському педагогічному словнику» пропонується визначення системи як «сукупності взаємозалежних елементів» [7, с.]. Науковці вказують на можливість виокремлення інваріантної ознаки в існуючих визначеннях поняття «система». Провідною ідеєю системи є взаємодія елементів та інтеграція їх у ціле.

«Енциклопедія освіти» визначає інтегративний підхід в освіті як підхід, що веде до інтеграції змісту освіти, тобто доцільного об'єднання його елементів у цілісність, коли результатом інтегративного підходу в педагогіці можуть бути цілісність знань різних рівнів: про дійсність; про природу; з тієї чи іншої освітньої галузі, предмета, курсу, розділу, теми [7, с. 356].

Таким чином, *інтеграцію* можна розуміти як нову системну цілісність - інтегративний продукт, що є результатом інтегративного процесу. Інтеграція відображає систему взаємовідносин і взаємозв'язків між цілим та його частинами.

Мета статті: проаналізувати шляхи створення на засадах змішаного навчання інтегрованого освітнього середовища як педагогічної умови професійної підготовки майбутніх учителів.

Спираючись на наукові джерела [18; 28], в яких аналізуються тенденції сучасної освіти, зазначимо сутнісні ознаки інтеграції: відображення в новому інтегративному продукті системних властивостей цілого; двоєдина природа новоутворення, що є водночас і процесом, і результатом; взаємозв'язок і взаємодія елементів, що зумовлюють нові якісні системні можливості.

На наш погляд, ефективність освітніх процесів, по-перше, залежить від усвідомлення їх учасниками та ініціаторами суті та ролі інтегративного характеру взаємозв'язків усередині системи, цілеспрямованого їх стимулювання та становлення. Це означає, що під час професійної підготовки майбутніх фахівців необхідно чітко розуміти, на яких засадах здійснюється інтеграція елементів, на яких етапах відбувається втрата несуттєвих якостей частин, що об'єднуються, яким чином зберегти автономність інтегрованих елементів, що утворюють нові характеристики систем з інтегративною якістю.

Водночас, навіть паралельно, варто піддавати аналізу процеси диференціації, оскільки ці два процеси – інтеграції і диференціації – на всіх етапах функціонування цілісного явища перебувають у тісному взаємозв'язку.

Отже, цілісною можна назвати систему, в якій встановлена ієрархічна структура елементів, визначено системоутворюючий сутнісний компонент і реалізуються інтегративні процеси, що забезпечують ефективність функціонування системи.

Вчені-педагоги XVII–XIX століть бачили інтеграцію в освіті як потребу, що виявилася в прагненні відобразити сутнісні зв'язки реального світу в навчальному процесі, поєднати предмети і явища, що вивчаються, в загальний нерозривний ланцюг, що мало на меті забезпечення гармонійного становлення особистості. Пізніше, в 20-30-х роках XX століття, в США складався досвід застосування інтеграції з метою поєднання навчання з життям, з виробничою працею учнів. У вітчизняній педагогіці питаннями інтеграції займалися такі вчені, як І. Бех, О. Вознюк, О. Дубасенюк, М. Іванчук, І. Козловська, В. Огнев'юк, С. Сисоєва та інші. Вони висловлювали думку, що інтеграція в процесі навчання передбачає осмислення системи та логіки предмета і тих взаємозв'язків, що існують між окремими темами та питаннями, а також наголошували на позитивних аспектах впровадження інтеграції у навчальний процес: широкий погляд на явища і проблеми; усунення дублювання матеріалу; утворення цілісної системи поглядів [3; 8; 10; 19].

У 50-тих роках інтеграція у педагогічному процесі розглядалася з позиції системного підходу до процесу навчання. Системний підхід науковці пропонували розглядати як визначення шляхів взаємозв'язків різноманітних явищ, що пов'язані з фізіологічним та емоційним розумінням системності роботи людського мозку.

До кінця XX століття науковці в галузі педагогіки створили досить чітку систему поглядів і уявлень, що розкривають поняття інтеграції у педагогічному процесі. Словосполучення «інтеграція навчання» в Українському педагогічному словнику тлумачиться як відбір та об'єднання навчального матеріалу з різних предметів з метою цілісного, системного й різнобічного вивчення важливих наскрізних тем (тематична інтеграція); це створення інтегрованого змісту навчання – предметів, які об'єднували б в єдине ціле знання з різних галузей [5].

У вітчизняній і зарубіжній дидактиці ідея інтеграції має глибокі витоки [3; 5; 8; 10; 19; 36]. Інтеграційний підхід в освіті дозволить вивести на новий рівень і тісно пов'язати особисті та професійні прагнення студентів педагогічного ЗВО; допомогти їм в організації самоосвіти і самовиховання; забезпечити підвищення якості підготовки професіоналів. Врахування досягнень світової культури і досвіду розвитку вітчизняної освіти дозволяє потрактовувати педагогічну інтеграцію як доцільно організований зв'язок однотипних частин і елементів змісту, форм і методів навчання в межах освітньої системи, що веде до саморозвитку особистості [8].

Інтеграція на базі змішаного навчання виступає як один з важливих організаційно-методичних засобів і необхідна умова підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. Шляхи розвитку змішаного навчання пропонували В. Андрущенко, В. Биков, С. Гончаренко, М. Іванчук, В. Кухаренко, О. Чугай, О. Пінчук, П. Стефаненко та інші.

У процесі дослідження застосовувався комплекс теоретичних методів дослідження: ретроспективний і порівняльний аналіз педагогічних і методичних джерел з метою з'ясування змісту концептуальних положень та основних понять дослідження; аналіз і узагальнення зарубіжного та вітчизняного досвіду організації змішаного навчання в освітньому процесі ЗВО; конкретизація і систематизація для вивчення нормативних документів у галузі цифровізації освіти; узагальнення для формулювання висновків і рекомендацій щодо застосування технологій змішаного навчання в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Впровадження змішаного навчання є стратегічною метою вітчизняної освіти, оскільки ця форма організації освітнього процесу є тим інструментом, що дозволить створити комфортне освітнє інформаційне середовище, систему комунікацій, яка надає всю необхідну навчальну інформацію за рахунок інтеграції елементів та підходів класичного очного, дистанційного та самонавчання. Як зазначає О. Чугай, метою змішаного навчання виступає прагнення об'єднати переваги очного викладання та електронного навчання, що здійснюється за підтримки освітніх ресурсів, і водночас постаратися виключити недоліки обох форм навчання [33].

Головною тенденцією змішаного навчання вважається збільшення ролі дистанційного викладання та самонавчання. Безумовно, дистанційним формам навчання, ефективному використанню ІКТ, застосуванню комплексу інформаційних технологій студентів університету необхідно буде навчати додатково.

Звертаючись до поняття освітнього середовища [4], варто уточнити, що під інтегрованим інформаційним середовищем навчання студентів вищої школи на засадах змішаного навчання ми розуміємо комплекс компонентів, які забезпечують системну інтеграцію засобів інформаційних технологій (засоби комунікації – електронна пошта, дошка оголошень, вебіари, форуми; створення онлайнового контенту з предмету; телекомунікаційні засоби випробування та оцінювання в режимі онлайн; мультимедійні середовища; кейс-технології), педагогічних технологій з інформаційною системою управління освітнім процесом з метою підвищення його ефективності.

Сформулюємо ключові положення організації сучасного освітнього процесу в педагогічному університеті в інтегрованому на засадах змішаного навчання інформаційному середовищі:

1. Інтегроване інформаційне середовище викладання базується на мультимедійних курсах з конкретного предмета, комп'ютерних освітніх середовищах, віртуальних практикумах та інших видах електронних освітніх ресурсів, на засобах телекомунікацій і визначає як інформаційно-ресурсне, так і контентне віртуальне середовище навчання.

2. Навчання в інтегрованому інформаційному середовищі можливе на засадах змішаного навчання.

3. Включення до складу інтегрованого інформаційного середовища передових засобів дистанційного навчання та інтернет-тестування відображає необхідність втілення мережових форм організації освітнього процесу.

4. Робота викладача у вигляді тьютора (консультанта) виконується за допомогою предметних web-сайтів (інтернет-порталу) та стимулює діяльність учнів.

5. Викладач підбирає відповідні моделі викладання на базі поєднання педагогічних та інформаційних технологій, що забезпечують становлення пізнавальної самостійності студентів, стійку якість викладання.

Отже, в результаті створення інтегрованого інформаційного середовища з урахуванням особливостей змішаного навчання виникає цілісне новоутворення, що дозволяє досягти найвищих результатів у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, націлене на становлення і формування багатовимірної людської цілісності як відображення вимог до сучасного професіонала.

Розкриємо зміст понять, що відіграють центральну роль в організації інтегрованого освітнього простору на засадах змішаного навчання. Це «освітня інформація», «освітні технології», «інформаційні технології», «інформаційне забезпечення», «інформаційні ресурси».

Аналіз публікацій вітчизняних дослідників [1; 16; 24] дозволяє стверджувати, що освітня інформація - це знання, які необхідно передати студентові для того, щоб він міг кваліфіковано виконувати ту чи іншу діяльність [1].

За умов очної системи освіти викладач є транслятором знань. Дистанційне навчання висуває підвищені вимоги до якості освітніх курсів та матеріалів, способів їх пред'явлення студентам, оскільки роль інтерпретаторів теоретичних відомостей відводиться самим студентам. Вимоги стосуються також нещодавно створених електронних підручників, інформаційних баз, довідників, а також банків знань та експертних систем, що використовуються з метою навчання студентів. Інформація, яка міститься в них, на відміну від друкованих видань, має бути структурована іншим чином, що визначається психофізіологічними особливостями людини сприймати інформацію на моніторі комп'ютера і володіти технологією доступу до неї.

Навчальний і довідковий матеріал зберігається не в одному місці, як за умов очного навчання (бібліотека) – його розміщення повинно мати осередковий характер, що дозволяє забезпечити максимальний доступ студентів до нього з будь-яких віддалених місць і водночас не збільшувати навантаження на телекомунікаційні канали. Такими осередками (центрами) зберігання навчального матеріалу можуть бути науково-освітні центри, засновані провідними університетами нашої країни.

У Тлумачному словнику з інформаційно-педагогічних технологій поняття освітньої технології розкривається як «1) система спільної діяльності студентів та викладача з проектування, планування, організації, орієнтування й коректування освітнього процесу з метою досягнення конкретного результату; 2) систематичний метод планування, застосування, оцінювання всього процесу навчання й засвоєння знань шляхом обліку людських і технічних ресурсів і взаємодії між ними для досягнення більш ефективної форми освіти» [12, с. 66]

Узагальнюючи результати педагогічних досліджень [28; 6; 29; 35], зазначимо, що важливими ознаками *освітніх технологій* є: 1) комплексність дидактичних методів і прийомів; 2) можливість передачі освітньої інформації від її джерела до споживача; 3) зумовленість її форми особливостями представлення інформації.

Інтерактивний характер освіти зумовлює необхідність переосмислення всіх складових освітнього процесу. Відмітною ознакою освітніх технологій може бути вибір переважаючої форми використання технічних засобів. З цією формою пов'язані особливості демонстрації навчального матеріалу, що відображає та узагальнює роздуми викладача у вигляді образів. Таким чином, найбільш значущим моментом в освітніх технологіях, що використовуються при формуванні готовності майбутніх учителів до роботи в умовах змішаного навчання, стає візуалізація думки, знань та інформації.

До раціональних освітніх технологій належать: відеолекції; мультимедіа-лекції та лабораторні практикуми; електронні мультимедійні підручники; комп'ютерні навчальні та тестувальні системи; імітаційні моделі та комп'ютерні тренажери; консультації і тестування з використанням телекомунікаційних засобів; відеоконференції [9].

В освітньому процесі першорядне значення має не сама інформаційна технологія, а те, як її використання сприяє досягненню освітніх цілей. Підбір засобів комунікації, передбачає, насамперед, аналіз змісту навчальних курсів, ступеня активності студентів, конкретних цілей їх звертання до навчального процесу, бажаних результатів навчання. Тобто успіх навчання безпосередньо залежить не від виду інформаційно-комунікаційних технологій, а від якості підготовки та надання курсів [6].

Погоджуємося з позицією дослідників [6; 29; 2], які вважають, що *інформаційні технології* – це апаратно-програмні засоби, що базуються на використанні обчислювальної техніки, забезпечують зберігання та обробку освітньої інформації, доставку її студенту, інтерактивну взаємодію тих, хто навчається, з викладачем або педагогічним програмним засобом, а також тестування знань студентів.

Безперечно, вирішальне значення для інтеграції освітнього простору має змішане навчання, що відрізняється великим потенціалом для забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців. Вирішення багаточисельних питань, пов'язаних з розробкою електронних освітніх ресурсів, використанням апаратної і програмної частин, забезпечить можливість створення інтегрованого освітнього середовища, в якому завдяки хмарним ІКТ змішане навчання набуде ознак безперервності і доступності. Педагогічна взаємодія між викладачем і студентом буде здійснюватися

на основі підключення до мережі Інтернет за допомогою пристроїв, що стали звичайними у побуті тих, хто навчається (мобільний телефон, комп'ютер, планшет). Оскільки навчальна інформація, необхідна для виконання завдання, зберігається в центрі обробки інформації (хмарі), за технологією впровадження змішаного навчання, одна група студентів може виконувати роботу в класі, а інша продовжить освоєння навчальної теми вдома, «без необхідності копіювати частину виконаного завдання на будь-який носій інформації» [11, с. 164].

Створення потужного інтегрованого освітнього середовища на засадах змішаного навчання залежить від «забезпечення змістовно-інформаційного наповнення освітнього простору необхідними електронними ресурсами, такими як електронні книги, бібліотеки, освітні портали, дистанційні освітні сервіси» [11, с. 164].

Вітчизняні науковці поняття "інформаційне забезпечення" трактовують як «створення інформаційних умов функціонування системи, забезпечення необхідною інформацією, включення в систему засобів пошуку, отримання, зберігання, накопичення, передавання, обробку інформації, організацію банків даних» [11, с. 164].

Побудова інтегрованого освітнього середовища на засадах змішаного навчання відображає синтез традиційного й електронного способів отримання інформації, що збагачує можливість оперативного отримання студентами навчальної інформації, її узагальнення і використання з метою набуття нових умінь.

Н. Петрина, Л. Ониксимова принципами, що лежать в основі створення сучасного інформаційного забезпечення, вважають: цілісність і достовірність інформації, можливість контролю і захисту від несанкціонованого доступу до електронних ресурсів, гнучкість та адаптивність у способах впровадження технології в навчальний процес освітнього закладу, стандартизацію й уніфікацію діяльності ресурсного центру [24].

Система інформаційного забезпечення складається з сукупності *інформаційних ресурсів*: «документів і масивів інформації у формі публікацій, наукових звітів, електронних записів, баз даних», а також пошукових систем, що забезпечують можливість роботи з документами, що містять навчальну інформацію і призначені для її збереження і використання [11, с.165].

У працях таких учених, як В. Биков, В. Гриценко, В. Михалевич, В. Кухаренко, В. Олійник, О. Співаковський, розглядаються проблеми впровадження в освітній процес хмарних технологій. Вироблення критеріїв якості електронних ресурсів освітнього процесу є метою досліджень О. Буйницької, О. Коневщинської, С. Литвинова, Ю. Трач. Питання накопичення і зберігання електронних освітніх ресурсів розкриті в працях В. Лапінського, Н. Петриної, Л. Ониксимової та інших.

Закордонні вчені, Р. Бергер, Х. Беккер, Б. Бленк, Р. Деллінг, А. Кларк, М. Мур, Г. Рамбле, М. Томпсон, М. Сімонсон, Дж. Хассон, досліджували проблеми створення комп'ютерно-технологічної платформи сучасного освітнього середовища.

У Державній цільовій програмі впровадження в освітній процес загальноосвітніх закладів інформаційно-комунікаційних технологій (на період до 2015 року), затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 494, визначено поняття електронних освітніх ресурсів (ЕОР), окреслено етапи їх впровадження відповідно до видів.

Ефективна організація інтегративного освітнього середовища на засадах змішаного навчання залежить від його наповнення навчальними, науковими, інформаційними, довідковими матеріалами і засобами. Можливість доступу учнів до навчальних матеріалів, незалежно від того, яку форму педагогічної взаємодії вони обирають, є одним з основних принципів змішаного навчання, в якому електронні освітні ресурси виконують функцію навчально-методичного забезпечення освітнього процесу.

О. Коневщинська, спираючись на документи, затверджені на державному рівні, характеризує електронні освітні ресурси як складову частину навчально-виховного процесу, що «має навчально-методичне призначення та використовується для забезпечення навчальної діяльності вихованців, учнів, студентів і вважається одним із головних елементів інформаційно-освітнього середовища» [11, с. 168.].

Електронні освітні ресурси, класифікація яких запропонована у Положенні [25] - навчально-методичні, методичні, навчальні, допоміжні, контролюючі – покликані формувати «предметно-інформаційні складові освітнього середовища (закритого і відкритого)», утворювати «наповнення освітніх електронних інформаційних систем, призначених для різнобічного цілеспрямованого використання учасниками освітнього процесу з метою інформаційно-процесуальної підтримки навчальної, наукової та управлінської діяльності, інформаційного забезпечення функціонування і розвитку освітніх систем [16].

Таким чином, організація інтегрованого освітнього середовища на засадах змішаного навчання зумовлює необхідність формулювання дидактичних умов використання електронних ресурсів в освітньому процесі. Аналіз методичних літературних джерел [6; 29; 9; 2] дозволяє сформулювати такі основні вимоги до змісту й організації електронних освітніх ресурсів: проектування засобів

навчання має відбуватися з урахуванням особливостей розумових операцій студентів, їх вікової та індивідуальної специфіки; системність і систематичність є засадничими принципами освітнього процесу; у навчальній діяльності студентів мають органічно поєднуватися форми колективної і самостійної індивідуальної роботи; викладач відповідальний за створення програмних засобів та їх методичний супровід.

Інтегроване освітнє середовище, що створюється в університеті засадах змішаного навчання, є системою, в якій з метою врахування мотивації студентів, оптимальності поєднання форм та методів навчання, забезпечення високої якості освітнього процесу, одночасно представлені:

1. Традиційне навчання, що передбачає безпосередній контакт студента і викладача, заняття в аудиторіях, захист доповідей, контрольні роботи, написання рефератів, бесіди і дискусії.

2. Кейс-навчання, що спрямоване на активізацію самостійної роботи студентів, які мають опрацювати набори (кейси) текстових, аудіовізуальних та мультимедійних навчально-методичних матеріалів за умов організації систематичних консультацій викладача.

3. Мережеве навчання (e-learning), що організується за допомогою інструментального середовища, мереж телекомунікацій для забезпечення студентів університету навчально-методичними матеріалами та характеризується інтерактивною взаємодією між викладачем, студентами, керівництвом освітнього закладу.

Реалізація викладання у змішаній формі відбувається через створення освітнього курсу, який повинен мати конкретну структуру, що забезпечує високу якість освітнього процесу завдяки правильно обраному співвідношенню та характеру запропонованого студентам матеріалу, зорієнтованого на дистанційне та самостійне вивчення. Результативність впровадження змішаної форми освіти полягає в оптимальному поєднанні форм та методів навчання [13].

Підготовка методичних матеріалів (дидактичної бази курсу), придатних для студентського самостійного дослідження, є невід'ємною умовою реалізації технології, за відсутності якої неможливо сподіватись на відтворюваність результатів навчання. Зважаючи на різний рівень підготовленості студентів, неоднаковий характер сприйняття (засвоєння) теоретичного матеріалу, дидактичне забезпечення має не тільки надавати неодмінний мінімум відомостей, а також створювати можливість для успішних студентів отримувати більші обсяги знань і робити це в темпі, що є оптимальним для їх навчання. Асинхронність процесів викладання дозволяє успішним студентам найбільш продуктивно витрачати свій час. Система діагностики процесу викладання, його автоматизація вважається ключовим коригувальним моментом [34].

За умов змішаного навчання актуальними інноваційними освітніми технологіями дослідники [35; 9; 2; 13; 34] вважають E-Learning, дистанційні технології, технології випереджального навчання.

Ознакою інноваційних освітніх технологій, що успішно використовуються в освітньому процесі, побудованому на засадах змішаного навчання, є впровадження інтерактивних методів навчання та спрямованість на набуття професійно значущих умінь, розвиток професійно важливих якостей майбутніх учителів: «імітаційні технології (ігрові та дискусійні форми організації); технологія «кейс-метод» (максимальна наближеність до реальності); методика відеотренінгу (максимальна наближеність до реальності); комп'ютерне моделювання; інтерактивні технології; технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань; проектна технологія; інформаційні технології; технології диференційованого навчання; текстоцентрична технологія навчання та інші» [29, с. 155].

Особливе значення в створенні інтегрованого освітнього простору мають інформаційні технології як сукупність методів, засобів, прийомів, що забезпечують ефективну діяльність завдяки програмним, апаратним та програмно-апаратним обчислювальним комплексам.

Аналіз спеціальної літератури, в якій висвітлюються особливості технології змішаної освіти [13; 34], дозволяє стверджувати, що представлені визначення недостатньо повно відображають специфіку цієї форми навчання. На наш погляд, вдале визначення у своєму дослідженні пропонує Б. Колліс, яка характеризує змішане навчання технологією навчання як «Гібрид традиційного очного та онлайн навчання, за якого навчання відбувається як у аудиторії, так і за її межами, причому онлайн-складова стає природним розширенням традиційного аудиторного навчання» [36].

У нашому дослідженні технологія формування готовності майбутніх учителів до роботи, організованої в *змішаній формі*, передбачає урізноманітнення структури навчального процесу, що пов'язана з часом та місцем навчання; чисельністю студентів; специфікою взаємодій між студентами, викладачами, керівництвом ЗВО; дидактичними засобами (методичне забезпечення, інструментальні засоби створення навчального середовища тощо).

Методично доцільною виглядає позиція дослідника Дж. Хофмана [37], який вважає, що заняття у змішаному курсі мають бути представлені у вигляді трьох циклів роботи (викладання) – «робота до», «робота під час» та «робота після».

«Робота до». Студентам необхідно бути готовими до контакту з викладачем чи одногрупниками з метою обговорення теоретичних матеріалів, що були опрацьовані самостійно. Також це може бути бесіда за питаннями, що уточнюють зміст вивченого. Найчастіше для надання підготовки більш

цілеспрямованого характеру формулюється завдання, виконання якого сприяє зміцненню знань з предмету, виключаючи повторення вже відомої інформації і підвищуючи ефективність педагогічного процесу. Такий цикл діяльності студента забезпечує його готовність до отримання нової важливої інформації та опанування більш складних питань під час подальшої роботи.

«Робота під час» є переважно контактною, зокрема, під час проведення семінарів, роботи у форумі, чаті, що вимагає від студентів підготовки до осмислення матеріалів, що пропонуються викладачем. У циклі «робота під час» особливі вимоги формуються і до викладача, який має роз'яснити питання, що виникають у студентів, надати коментарі щодо тем, спрогнозованих для обговорення на занятті. У змісті циклу «робота під час» може бути запланована лекція, можлива і практична робота чи обговорення нової теми за питаннями студентів. Однак, для розгляду нового матеріалу необхідне попереднє ознайомлення з ним студентів у циклі «робота до». Варто зазначити значущість загальнодидактичних принципів наступності, поступовості, системності в реалізації завдань циклів. Зокрема, цикл «робота під час» закладає можливості для студентам опанувати завдання, що належать до циклу «робота після». Підсумком занять циклу «робота під час» є закріплення та перевірка знань, отриманих студентами, - відповіді на питання тесту, виконання практичних завдань, бесіда з викладачем.

Цикл «робота після» присвячується закріпленню нового матеріалу: виконанню домашнього завдання, відповідям на питання тесту. Викладач відповідає запитанням та коментує вже виконані завдання. Зазвичай коментарі не містять подробиць і спрямовані на стимулювання самостійної роботи студентів протягом даного циклу та підготовку до чергового циклу «робота до».

Технологією передбачено, щоб усі три цикли навчання протягом одного курсу чи семестру повторювалися багаторазово. Така система роботи налаштовує студентів на підготовку до чергового заняття, що робить його більш цікавим, оскільки залишається достатньо часу для практичної роботи, обговорення, дискусії, презентації особистих проєктів. За такої форми навчання студенти поглиблюють свої вміння та навички самостійної і групової роботи, а також здатність визначати важливу і цікаву інформацію, що має практичне значення.

Висновки. Різноманітність освітньої діяльності, що використовується в процесі формування готовності майбутніх учителів до роботи в умовах змішаного навчання, реалізується через сукупність різних методів, далеко не докладний перелік яких наводимо: офф-лайн семінар (конференція); презентація; передача повноважень; ротація; практичне заняття; робота над проєктом; робота з кейсами; тренінг; самостійна робота; семінар; стажування або виробнича практика; тьюторіал; участь у проєктах; проєктно-аналітична сесія; індивідуальний захист проєктів; груповий захист проєктів; іспит; вебінар; відеоконференція; наставництво; відеолекція; віртуальна консультація; виконання контрольних робіт; віртуальний тьюторіал; коучинг; ділова гра; консультація; лекція; круговий зворотний зв'язок; лабораторна робота; майстер-клас; освітня експедиція; освітнє змагання.

Таким чином, створення інтегрованого освітнього середовища на засадах змішаного навчання є однією з головних вимог формування готовності майбутніх учителів до професійної педагогічної діяльності, ознакою якої є здатність адаптуватися до сучасних викликів суспільства, що стрімко змінюються.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні педагогічних умов створення у ЗВО інтегрованого освітнього простору на засадах змішаного навчання.

Література

1. Биков В. Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ. *Інформаційні технології в освіті*. 2011. №10. С. 8 - 23.
2. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 240 с.
3. Вознюк О. В., Дубасенюк О. А. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти: інтегративний підхід: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 684 с.
4. Галузяк В. М. Характеристики освітнього середовища як фактору особистісного розвитку майбутніх учителів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія*. Ялта: РВВ КГУ, 2013. Вип. 39. Ч. 3. С. 114 – 120.
5. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
6. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі: посібник для педагогічних працівників і студентів педагогічних вищих навчальних закладів. Вінниця: ДОВ "Вінниця", 2002. 116 с.
7. Енциклопедія освіти [голов. ред. В.Г. Кремень]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
8. Іванчук М.Г. Психолого-педагогічні основи виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання: дис. ... доктора психол. наук: 19.00.07. Київ, 2005. 473 с.
9. Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід. Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК». Серія «Євроінтеграція: український вимір». 2015. Вип. 23. 158 с.

10. Козловська І. М. Теоретичні і методичні основи викладання загальнотехнічних і спеціальних дисциплін: інтегративний підхід: монографія. Львів: Євросвіт, 2003. 248 с.
11. Коневщинська О. Е. Новітні технології у роботі ресурсного центру дистанційної освіти. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/ITZN-2014.pdf#page=32>.
12. Крупський Я.В., Михалевич В.М. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій: словник. Вінниця: ВНТУ, 2010. 72 с.
13. Кухаренко В. М. Системний підхід до змішаного навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2015. № 24. С. 53 – 67.
14. Лазаренко Н.І., Коломієць А.М. Сучасні методологічні підходи в організації вищої педагогічної освіти. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. Сер. : Педагогіка. Одеса: ПНПУ, 2016. Вип. 3 (110). С. 47-52.
15. Лазаренко Н.І., Коровий Д.М. Змішане навчання в закладах вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. Випуск 63. С. 164-171.
16. Лапінський В. В. Електронні освітні ресурси — дидактичні вимоги і класифікація. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/2004>
17. Лук'янова Л. Провідні особливості навчання дорослих. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр.* Київ; Ніжин: Вид. ПП Лисенко М. М., 2009. Вип. 1. С. 72–79.
18. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти: Навчальний посібник. Київ: Центр "Магістр-S" Творчої спільки вчителів України, 1996. 256 с.
19. Огнев'юк В., Сисоєва С. Освітologia — науковий напрям інтегрованого дослідження сфери освіти. *Рідна школа*. 2012. № 4–5. С.44–51.
20. Особистісно-професійне становлення майбутнього педагога: монографія / Акімова О., Галузяк В. [та ін.]. Вінниця: «Твори», 2020. 228 с.
21. Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя: монографія / О. В. Акімова, В. М. Галузяк [та ін.]. Вінниця: Нілан, 2014. 416 с.
22. Педагогіка: навчальний посібник / В.М. Галузяк, М. І. Сметанський, В.І. Шахов. — 4-е вид., випр. і доп. Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. 400 с.
23. Педагогічний супровід особистісно-професійного професійного розвитку майбутнього вчителя / Акімова О.В., Галузяк В.М. [та ін.]. Вінниця: «Твори», 2019. 340 с.
24. Петрина Н. О., Ониксимова Л. Т. Інформаційне забезпечення процесів освіти і науки в умовах становлення інформаційного суспільства. URL: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspu^itstream/123456789/2660/3/Petrina/o202.pdf>
25. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/zl695-12>.
26. Професійне становлення особистості майбутнього вчителя: монографія / Акімова О., Галузяк В. [та ін.]. Вінниця: «Твори», 2018. 328 с.
27. Розвиток професійно важливих якостей у майбутніх учителів: монографія / Акімова О.В., Галузяк В.М. [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 248 с.
28. Романенко М.І. Освітня парадигма: генезис ідей та систем. Дніпропетровськ: Видавництво «Промінь», 2000. 160 с.
29. Слушний О. Інноваційні освітні технології в діяльності вчителя ХХІ століття. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 2 (106). С. 150 - 157.
30. Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти: монографія / Акімова О., Галузяк В. [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 388 с.
31. Трач Ю. В. Нові інформаційні технології та інформаційна культура в глобалізованому світі. Київ: Каравела, 2016. 118 с.
32. Формування загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів: монографія / Акімова О.В., Галузяк В.М. [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 200 с.
33. Чугай О. Ю. Змішане або гібридне навчання як трансформація традиційної освітньої моделі. *X Міжнародна науково-практична конференція „Новітні освітні технології в контексті євроінтеграції”*. 2015. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1268> (дата звернення: 19.03.2018).
34. Ярошик Я. В. Інноваційні технології в системі освіти України. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/218.pdf>
35. Adick C. Transnationalisierung als Herausforderung für die International und Interkulturell Vergleichende Erziehungswissenschaft. *Tertium Comparationis*. 2005. № 11 (2). P. 243–269.
36. Collis Betty, & Moonen Jef. Flexible Learning in a Digital World: Experiences and Expectations (1st ed.). 2001. URL: <https://doi.org/10.4324/9780203046098>
37. Hofmann J. Top 10 Challenges of Blended Learning (And Their Solutions!). 2014. URL: <http://blog.insvnetraining.com/top-10-challenges-ofblended-learning>
38. Knight J. Cross-border Tertiary Education: An Introduction. Cross-border Tertiary Education: a Way towards Capacity Development. OECD / The World Bank, 2007. P. 21-46.

References

1. Bykov V. Yu. Khmarni tekhnolohii, IKT-outsorsynh i novi funktzii IKT pidrozdiliv osvutnikh i naukovykh ustanov. [Cloud technologies, ICT outsourcing and new functions of ICT units of educational and scientific institutions]. *Informatsiini tekhnolohii v osviti*. 2011. №10. S. 8 - 23.

2. Buinytska O. P. Informatsiini tekhnolohii ta tekhnichni zasoby navchannia: navch. posib. [Information technologies and technical means of education: education manual]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2012. 240 s.
3. Vozniuk O. V., Dubaseniuk O. A. Tsilovi oriientyry rozvytku osobystosti u systemi osvity: intehratyvnyi pidkhid: monohrafiia. [Targeted guidelines for personality development in the education system: an integrative approach: monograph]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2009. 684 s.
4. Haluziak V. M. Kharakterystyky osvitnoho seredovyshcha yak faktoru osobystisnoho rozvytku maibutnykh uchyteliv. [Characteristics of the educational environment as a factor in the personal development of future teachers]. Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity. Ser.: Pedahohika i psykholohiia. Yalta: RVV KHU, 2013. Vyp. 39. Ch. 3. S. 114 – 120.
5. Honcharenko S. U. Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk. [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid, 1997. 376 s.
6. Hurevych R. S., Kademiiia M. Iu. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii u navchalnomu protsesi: posibnyk dlia pedahohichnykh pratsivnykiv i studentiv pedahohichnykh vyshchych navchalnykh zakladiv. [Information and communication technologies in the educational process: a guide for pedagogical workers and students of pedagogical higher educational institutions]. Vinnytsia: DOV "Vinnytsia", 2002. 116 s.
7. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education] [holov. red. V. H. Kremen]. Kyiv: Yurinkom Inter, 2008. 1040 s.
8. Ivanchuk M. H. Psykholoho-pedahohichni osnovy vykhovannia osobystosti molodshoho shkoliara v umovakh intehrovanoho pidkhodu do navchannia: dys. ... doktora psykol. nauk: [Psychological-pedagogical foundations of personality education of a junior high school student in the conditions of an integrated approach to education: thesis. ... doctor of psychology sciences]: 19.00.07. Kyiv, 2005. 473 s.
9. Innovatsii u vyshchii osviti: vitchyzniani i zarubizhnyi dosvid. [Innovations in higher education: domestic and foreign experience]. Uzhhorod: PP «AUTDOR-ShARK». Seriiia «Ievrointehratsiia: ukrainskyi vymir». 2015. Vyp. 23. 158 s.
10. Kozlovskia I. M. Teoretychni i metodychni osnovy vykladannia zahalnotekhnichnykh i spetsialnykh dystsyplin: intehratyvnyi pidkhid : monohrafiia. [Theoretical and methodological foundations of teaching general technical and special disciplines: an integrative approach: monograph]. Lviv : Yevrosvit, 2003. 248 s.
11. Konevshchynska O. E. Novitni tekhnolohii u roboti resursnoho tsentru dystantsiinoi osvity. [Latest technologies in the work of the resource center of distance education]. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/IITZN-2014.pdf#page=32>.
12. Krupskiy Ya. V., Mykhalevych V. M. Tlumachnyi slovnyk z informatsiino-pedahohichnykh tekhnolohii: slovnyk. [Explanatory dictionary of information and pedagogical technologies: dictionary]. Vinnytsia: VNTU, 2010. 72s.
13. Kukharenko V. M. Systemnyi pidkhid do zmishanoho navchannia. [Systemic approach to blended learning]. Informatsiini tekhnolohii v osviti. 2015. № 24. S. 53 – 67.
14. Lazarenko N. I., Kolomiets A. M. Suchasni metodolohichni pidkhody v orhanizatsii vyshchoi pedahohichnoi osvity [Modern methodological approaches in the organization of higher pedagogical education]. Naukovyi visnyk Pivdennoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho. Ser. : Pedahohika. Odesa : PNU, 2016. Vyp. 3 (110). S. 47-52.
15. Lazarenko N. I., Korovii D. M. Zmishane navchannia v zakladakh vyshchoi osvity. [Blended education in higher education institutions]. Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. 2022. Vypusk 63. S. 164-171.
16. Lapinskyi V. V. Elektronni osvitni resursy — dydaktychni vymohy i klasyfikatsiia. [Electronic educational resources — didactic requirements and classification]. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/2004>
17. Lukianova L. Providni osoblyvosti navchannia doroslykh [Leading features of adult education]. Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy: zb. nauk. pr. Kyiv; Nizhyn: Vyd. PP Lysenko M. M., 2009. Vyp. 1. S. 72–79.
18. Lutai B. C. Filosofiia suchasnoi osvity : Navchalnyi posibnyk. [Philosophy of modern education: Study guide]. Kyiv: Tsentr "Mahistr-S" Tvorchoi spilky vchyteliv Ukrainy, 1996. 256 s.
19. Ohneviuk V., Sysoieva S. Osvitolohiia — naukovyi napriam intehrovanoho doslidzhennia sfery osvity. [Education — a scientific direction of integrated research in the field of education]. Ridna shkola. 2012. № 4–5. S. 44–51.
20. Osobystisno-profesiine stanovlennia maibutnoho pedahoha: monohrafiia [Personal and professional development of the future teacher: monograph] / Akimova O., Haluziak V. [ta in.]. Vinnytsia: «Tvory», 2020. 228 s.
21. Osobystisno-profesiinyi rozvytok maibutnoho vchytelia : monohrafiia [Personal and professional development of the future teacher: monograph] / O. V. Akimova, V. M. Haluziak [ta in.]. Vinnytsia : Nilan, 2014. 416 s.
22. Pedahohika : navchalnyi posibnyk [Pedagogy: study guide] / V. M. Haluziak, M. I. Smetanskyi, V. I. Shakhov. — 4-e vyd., vypr. i dop. Vinnytsia : DP «Derzhavna kartohrafichna fabryka», 2007. 400 s.
23. Pedahohichni suprovid osobystisno-profesiinoho profesiinoho rozvytku maibutnoho vchytelia [Pedagogical support of the personal and professional professional development of the future teacher] / Akimova O. V., Haluziak V. M. [ta in.]. Vinnytsia: «Tvory», 2019. 340 s.
24. Petryna N. O., Onyksymova L. T. Informatsiine zabezpechennia protsesiv osvity i nauky v umovakh stanovlennia informatsiinoho suspilstva [Information provision of the processes of education and science in the conditions of the formation of an information society]. URL: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspu^itstream/123456789/2660/3/Petrina/0202.pdf>

25. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro elektronni osvitni resursy [On approval of the Regulation on electronic educational resources]. URL: <http://zakonO.rada.gov.ua/laws/show/zl695-12>.
26. Profesiine stanovlennia osobystosti maibutnoho vchytelia: monohrafiia [Professional personality formation of the future teacher: monograph] / Akimova O., Haluziak V. [ta in.]. Vinnytsia: «Tvory», 2018. 328 s.
27. Rozvytok profesiino vazhlyvykh yakosteï u maibutnikh uchyteliv: monohrafiia [Development of professionally important qualities in future teachers: monograph] / Akimova O.V., Haluziak V.M. [ta in.]. Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 2016. 248 s.
28. Romanenko M.I. Osvitnia paradyhma: henezys ideï ta system [Educational paradigm: genesis of ideas and systems]. Dnipropetrovsk: Vydavnytstvo «Promin», 2000. 160 s.
29. Slushnyi O. Innovatsiini osvitni tekhnolohii v diialnosti vchytelia KhKhI stolittia. [Innovative educational technologies in the activity of a teacher of the 21st century]. Pedagogichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. 2021. № 2 (106). S. 150 - 157.
30. Teoretyko-metodychni zasady formuvannia zahalnopedahohichnoi kompetentnosti suchasnoho vchytelia v konteksti stanovlennia yevropeiskoho prostoru vyshchoï osvity: monohrafiia [Theoretical and methodological principles of the formation of general pedagogical competence of a modern teacher in the context of the formation of the European space of higher education: monograph] / Akimova O., Haluziak V. [ta in.]. Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 2017. 388 s.
31. Trach Yu. V. Novi informatsiini tekhnolohii ta informatsiina kultura v hlobalizovanomu sviti. [New information technologies and information culture in the globalized world]. Kyiv: Karavela, 2016. 118 s.
32. Formuvannia zahalnopedahohichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv: monohrafiia [Formation of general pedagogical competence of future teachers: monograph] / Akimova O.V., Haluziak V.M. [ta in.]. Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 2016. 200 s.
33. Chuhai O. Yu. Zmishane abo hibryдне navchannia yak transformatsiia tradytsiinoï osvitnoi modeli. [Mixed or hybrid learning as a transformation of the traditional educational model]. X Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia „Novitni osvitni tekhnolohii v konteksti yevrointehratsii”. 2015. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1268> (data zvernennia: 19.03.2018).
34. Iaroshyk Ya. V. Innovatsiini tekhnolohii v systemi osvity Ukrainy. [Innovative technologies in the education system of Ukraine]. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/218.pdf>
35. Adick C. Transnationalisierung als Herausforderung für die International und Interkulturell Vergleichende Erziehungswissenschaft. Tertium Comparationis. 2005. № 11 (2). P. 243–269.
36. Collis Betty, & Moonen Jef. Flexible Learning in a Digital World: Experiences and Expectations (1st ed.). 2001. URL: <https://doi.org/10.4324/9780203046098>
37. Hofmann J. Top 10 Challenges of Blended Learning (And Their Solutions!). 2014. URL: <http://blog.insvncetraining.com/top-10-challenges-ofblended-learning>
38. Knight J. Cross-border Tertiary Education: An Introduction. Cross-border Tertiary Education: a Way towards Capacity Development. OECD / The World Bank, 2007. P. 21-46.

УДК 378.14:78(15)

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2024-77-53-58>

НАДІЯ ОПУШКО

<https://orcid.org/0000-0002-3013-2675>

hmarka52@gmail.com

кандидат педагогічних наук, доцент,

докторант кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

вул. Острозького, 32, м. Вінниця

УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті визначено шляхи впровадження дуального навчання в підготовку майбутніх учителів у педагогічних закладах вищої освіти України. Уточнено, що дуальне навчання – це поєднання теоретичної підготовки майбутнього фахівця в закладі освіти та його практична підготовка на базі соціального партнера. Спираючись на нормативно-правове забезпечення встановлено можливість підготовки майбутніх педагогів за дуальною формою навчання. Авторкою розроблена та обґрунтована структура організації дуального навчання в педагогічних ЗВО; визначено мету та завдання дуальної підготовки майбутніх учителів.

Окреслено шляхи реалізації елементів дуального навчання в педагогічних ЗВО (практико орієнтований, теоретико-методологічний, організаційно-нормативний). Розроблено модель єдиного освітнього простору підготовки майбутніх учителів за дуальною формою здобуття освіти. Виокремлено можливі ризики впровадження дуального навчання в середовище педагогічного ЗВО (недостатня матеріальна, методична і кадрова забезпеченість; відсутність якісних показників дуального навчання у педагогічних ЗВО та перевантаження здобувачів освіти). Визначено перспективи подальших досліджень в напрямі впровадження дуального навчання в педагогічних ЗВО: розробка моделі сучасного вчителя, який навчається за дуальною формою навчання; визначення принципів упровадження дуального навчання в педагогічні